

prevenim dro

Butlletí semestral d'informació sobre **prevenció de drogodependències a Catalunya**

Número 13 - 2005 (1)

En aquest número...

Editorial

2

Presentació dels continguts més rellevants d'aquest número.

Cop d'ull a la recerca

2

Comentari d'un estudi de revisió de l'efectivitat de les campanyes als mitjans de comunicació per prevenir els accidents de trànsit relacionats amb l'alcohol.

Materials

3

Els fantasmes de la coca – per provocar la reflexió en la gent propera a la coca (fulletó). *Llibret informatiu sobre drogues i lleis* – per a consumidors i educadors. *Què fas en un lloc com aquest?* – per ajudar al consell de salut en les reaccions adverses a drogues de síntesi (fulletó).

En pràctica

4

Orientacions per posar en marxa un observatori local de drogues.

L'opinió

4

Elena Ramón Cercas, responsable de l'àrea de drogodependències de la Federació Espanyola de Municipios y Provincias comenta els objectius i les línies d'actuació d'aquesta entitat en matèria de drogues.

Finestra oberta

5

Descripció del programa *PASE.bcn* (evolució de l'antic PASE) orientat a reforçar la capacitat dels escolars per resistir les pressions per consumir drogues i valorar els aspectes positius de no prendre'n.

Navegant

5

Descripció d'un servei adreçat a prevenir l'abús de drogues i altres conductes de risc, que utilitza els xats d'Internet com a mitjà de transmissió de d'informació.

Amb poques paraules

6

Comentaris i notícies breus, d'aquí i d'arreu, sobre temes d'interès diversos relacionats amb les drogodependències.

El calaix

6

Comentaris al voltant de la creació de l'Observatori de Medicaments d'Abús, impulsat pel grup de treball en drogodependències del Col·legi de Farmacèutics de Barcelona.

prevenim dro és un programa de l'associació:

amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
Departament de Benestar i Família
Institut Català d'Assistència i Serveis Socials

i la col·laboració de:

Generalitat de Catalunya
Departament de Sanitat i Seguretat Social
Direcció General de Drogodependències i Sida

Aquest nou número de *Prevenim.DRO* s'inicia amb el comentari d'un estudi de revisió sobre un tema polèmic: l'efectivitat de les campanyes de prevenció als mitjans de comunicació. Els seus resultats apunten cap la utilitat d'aquestes intervencions en el ben entès que es compleixin un seguit de requisits que es comenten. Més endavant, la secció *En pràctica* ofereix la primera part d'una sèrie d'orientacions que cal tenir en compte a l'hora d'establir un observatori local de drogues. L'*Opinió* ve de la mà de la responsable de l'àrea de drogodependències de la Federació Espanyola de Municipis i Províncies, que descriu als nostres lectors els principals objectius i línies d'actuació d'aquesta entitat en matèria de drogues. A la *Finestra oberta* trobareu una descripció detallada de la nova versió del programa PASE de prevenció escolar, que ha estat avaluada a diferents escoles de Barcelona, mentre que la secció dedicada a les noves tecnologies presenta una intervenció basada en els xats públics d'Internet. També hi trobareu una presentació del recentment creat Observatori de Medicaments d'Abús, i la resta de seccions habituals, amb continguts que esperem que us resultin, tot ells, interessants.

Cop d'ull a la recerca

Són efectives les campanyes de prevenció als mitjans de comunicació?

Les campanyes estudiades van aconseguir reduir un 13% de mitjana els accidents de trànsit relacionats amb l'alcohol.

A molts països els accidents de trànsit relacionats amb l'alcohol constitueixen un greu problema de salut pública. Per respondre a aquesta situació, fa anys que es desenvolupen campanyes preventives als mitjans de comunicació per informar la població sobre els riscos de conduir sota els efectes de l'alcohol i persuadir els individus per a que evitin conduir si han pres alcohol.

Un estudi de revisió (Elder et al., 2004) ha avaluat l'efectivitat d'aquestes intervencions sobre el consum d'alcohol entre els conductors i sobre la reducció dels accidents de trànsit. L'estudi va revisar 8 treballs que reunien els següents requisits: haver estat publicats en anglès abans de 2002, aportar dades objectives sobre variables relacionades amb els accidents de trànsit sota els efectes de l'alcohol i presentar uns criteris mínims de qualitat en el seu disseny i execució.

Els seus resultats indiquen que les campanyes estudiades van aconseguir reduir un 13% de mitjana els accidents de trànsit relacionats amb l'alcohol, sense trobar diferències en l'efectivitat pel fet de basar els missatges en aspectes legals, socials o sanitàries. A més, l'anàlisi econòmic indica que els beneficis d'aquestes intervencions superen abastament els seus costos, tant en termes socials com econòmics. Els autors comenten també alguns aspectes que influeixen en l'efectivitat de les campanyes als mitjans de comunicació:

- **Contingut del missatge:** La base per decidir sobre el contingut dels missatges hauria de ser la capacitat per canviar conductes, i no pas l'opinió dels experts. En aquesta línia, i malgrat haver estat objecte de controvèrsia, els missatges basats en la por poden ser molt efectius per canviar actituds i conductes, sempre que s'acompanyin d'informació clara sobre com evitar les conseqüències negatives de la conducta que es vol prevenir.
- **Arribar a la població.** Per a que una campanya sigui efectiva cal que arribi a la població destinatària i que el seu missatge sigui comprés per aquesta població. Dos aspectes clau per arribar a la població diana són l'emplaçament i la qualitat de producció.
- **Avaluació prèvia.** Avaluar prèviament els continguts de les campanyes permet conèixer la rellevància dels seus missatges, valorar la seva comprensió per part de la població diana i evitar possibles efectes contrapreventius.
- **Concurrencia amb altres actuacions.** L'efectivitat de les campanyes és major quan s'apliquen conjuntament amb altres mesures preventives (de caire legislatiu, comunitari, etc.).

Així doncs, tot i que sovint s'ha qüestionat la seva utilitat, l'evidència disponible indica que, quan estan ben dissenyades i aplicades i s'acompanyen d'altres mesures (com ara l'augment de les sancions per conduir sota els efectes de l'alcohol) les campanyes preventives als mitjans de comunicació ajuden a reduir els accidents de trànsit relacionats amb l'alcohol.

Per seguir llegint: Elder RW, Shults RA, Slet DA, Nichols JL, Thompson RS, Rajab W (2004) «Effectiveness of mass media campaigns for reducing drinking and driving and alcohol-involved crashes». *American Journal of Preventive Medicine*. 27(1): 57-65

Els fantasmes de la coca

Fulletó de 10 planes en format 12 x 12 cm, elaborat conjuntament pels Ajuntaments d'Alacant, Cerdanyola del Vallès, Granollers, Parets del Vallès i Santa Coloma de Gramenet, amb el suport del Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya, amb la finalitat de reduir el "prestigi" de la cocaïna en els entorns de consum i posar en qüestió alguns dels principals mites associats a aquesta substància.

Adreçat principalment a persones majors d'edat properes a la cocaïna, i pensat per ser distribuït en espais freqüentats per consumidors (com ara locals d'oci nocturn, alguns àmbits laborals o certs grups de joves en medi obert), és un material que, en lloc d'aportar informació sobre la substància o per a la reducció de riscos, se centra a confrontar amb un llenguatge col·loquial i una certa bel·ligerència un bon nombre d'elements significatius de la cultura de la cocaïna, tot estimulant l'anàlisi crítica i la correcció de creences errònies associades al seu consum.

Més informació: Generalitat de Catalunya. Departament de Salut. OTD. Tel: 932 272 900

Llibret informatiu sobre drogues i lleis

Material adreçat a consumidors de drogues i persones que estan en contacte amb consumidors amb l'objectiu d'informar sobre els riscos de tenir problemes amb la justícia a causa de la relació amb les drogues. Tot i que se centra en les disposicions legals i la praxis judicial espanyoles en matèria de drogues, inclou també consells per a les persones que viatgin a l'estranger i informació general sobre la situació a altres països.

Elaborat per Energy Control (Associació Benestar i Desenvolupament) i editat pel Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya en forma de llibret de 24 pàgines, presenta en un format de "pregunta – resposta" i amb un llenguatge clar, directe i proper als joves, informació sobre un bon nombre d'aspectes legals relacionats amb les drogues, com ara: Què és delictiu i què no ho és?, Què passa amb l'autocultiu?, Quan es considera que la droga és per a consum propi i quan no?, etc. També informa sobre els drets que assisteixen a tota persona en cas de detenció, advertint, a més, que la vigència i validesa de la informació facilitada es pot veure afectada per diferències de criteri judicial i per canvis en la legislació.

Més informació: ABD, Associació Benestar i Desenvolupament. Tel: 932 890 530

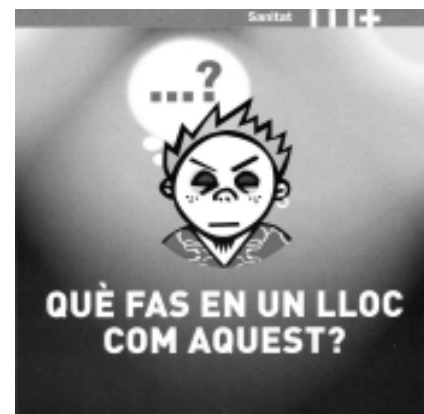
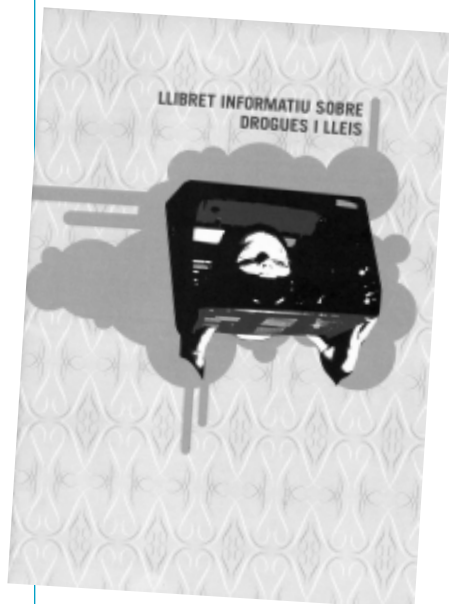
Què fas en un lloc com aquest?

Tríptic en format 11 x 11 cm adreçat als serveis d'urgències per a ser utilitzat en el marc de l'atenció als joves que ingressen a causa d'una intoxicació per consum de drogues habituals en els entorns d'oci nocturn: al·lucinògens, èxtasi, GHB, ketamina, cocaïna, etc.

Elaborat i editat pel Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya, pretén dotar als professionals sanitaris dels serveis d'urgències d'un instrument útil per facilitar el consell breu de salut als joves que han fet una reacció adversa a les drogues de síntesi, i per sensibilitzar als amics que els acompanyen.

Conté informació sobre els principals riscos associats al consum d'aquestes drogues, com ara les palpitations, el "cop de calor" o les reaccions de pànic, ansietat o neguit. També inclou elements per discriminar les reaccions adverses lleus de les greus, a més d'alguns consells sobre la manera d'actuar en cada cas. Finalment, incorpora elements que conviden a la reflexió als afectats i al seu entorn de relació més proper (amics i amigues).

Més informació: Generalitat de Catalunya. Departament de Salut. OTD. Tel: 932 272 900

Observatoris locals de drogues (I)

El disseny i la planificació de polítiques i programes de prevenció de les drogodependències requereix establir mecanismes de recollida d'informació que permetin disposar d'un coneixement adequat de la situació del consum de drogues i dels seus problemes en el territori d'actuació.

Els Observatoris Locals de Drogues constitueixen un exemple d'aquests sistemes de recollida d'informació, que tenen la funció d'oferir una visió global i actualitzada dels fenòmens relacionats amb l'ús de drogues en un territori concret per tal de contribuir al disseny d'intervencions preventives i assistencials més efectives.

Per propiciar un millor coneixement dels problemes relacionats amb l'ús de drogues en un territori i facilitar la comparació i l'intercanvi d'experiències, cal que els Observatoris Locals de Drogues proporcionin informació sobre:

- La magnitud i l'extensió dels problemes relacionats amb el consum de drogues en el territori (nombre de consumidors, drogues consumides, etc.) per tal d'estimar els recursos que caldrà destinar al desenvolupament d'intervencions preventives i assistencials.
- Les característiques dels consumidors i de les diferents formes d'ús de drogues.

- Els principals motius de preocupació en relació a l'ús de drogues: els danys a la salut, els problemes socials i familiars que afecten als usuaris, la relació entre el consum de drogues i les activitats delictives, etc.
- Els costos socials i sanitaris derivats de l'ús de drogues: morbiditat, mortalitat, delictes, etc.
- Les tendències dels patrons de consum: més que les dades sobre la situació en un moment determinat interessin les dades que reflecteixen tendències evolutives en les formes i l'extensió del consum de drogues.
- Els factors que afavoreixen canvis en els patrons de consum: un major coneixement d'aquests factors ajudarà a anticipar nous problemes relacionats amb el consum de drogues.
- Propostes concretes d'actuació. A més de conèixer les característiques i les implicacions de l'ús de drogues a la comunitat estudiada, cal que aquest coneixement permeti proposar intervencions i actuacions específiques.
- L'impacte de les intervencions realitzades. Només avaluant el resultat de les intervencions és possible saber si s'estan aplicant els recursos d'una manera adequada.

...continuarà al número 15

L'opinió

Elena Ramón Cercas *Experta en drogodependències per la Universitat Complutense de Madrid i responsable de l'àrea de drogodependències de la Federació Espanyola de Municipis i Províncies, ens descriu els principals objectius i línies d'actuació d'aquesta entitat en matèria de drogodependències.*

La Federació Espanyola de Municipis i Províncies (FEMP), en col·laboració amb la Delegación del Gobierno para el Plan Nacional sobre Drogas (DGPND), ve impulsant des de fa uns anys diferents actuacions en matèria de drogues a les Corporacions Locals. Un Conveni Marc subscrit per ambdues entitats orienta les activitats que cal desenvolupar cada any d'acord amb les necessitats i demandes de les Corporacions Locals, essent els seus objectius: 1. Afavorir la implantació i el desenvolupament de programes de prevenció a l'àmbit local; 2. Establir vies de col·laboració entre les Corporacions Locals i la DGPND; 3. Representar als municipis en el Consell Assessor de l'Observatorio Español de las Drogas y las Toxicomanías; i 4. Promoure la formació contínua dels tècnics municipals en matèria de drogues.

Les activitats de la FEMP en matèria de drogues inclouen l'edició de publicacions, la gestió d'una base de dades sobre plans municipals i l'organització de jornades i cursos de formació.

En el marc dels diferents convenis anuals la FEMP duu a terme nombroses activitats, entre les que s'inclou l'elaboració i edició de publicacions sobre el tema.

En aquest apartat cal ressenyar un *Manual per a l'elaboració de plans municipals sobre drogues*, un model d'*Ordenança reguladora del consum de begudes alcohòliques* o el *Primer catàleg de bones pràctiques en drogodependències*. Aquests documents es poden sol·licitar al servei de publicacions de la FEMP o baixar-se del web de la DGPND (<http://www.msc.es/pnd>).

Ahora, per contribuir a un millor coneixement de la tasca que desenvolupen els agents locals en matèria de prevenció de les drogodependències i afavorir l'intercanvi d'informació entre els responsables locals, la FEMP, en col·laboració amb la DGPND, ha desenvolupat una base de dades sobre plans i programes municipals de drogues. Aquesta base de dades és accessible a través d'Internet (<http://213.229.167.118/drogodep/default.asp>).

Finalment, la FEMP organitza nombroses activitats de formació, que inclouen jornades i cursos sobre prevenció de les drogodependències.

Es pot obtenir més informació sobre aquestes activitats visitant la secció Agenda del seu web (<http://www.femp.es>).

PASE.bcn

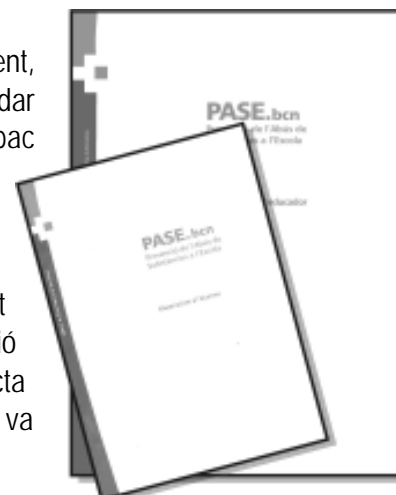
PASE.bcn és un programa de prevenció escolar de l'abús de drogues adreçat, principalment, als alumnes de 1r d'ESO. L'edat d'aplicació proposada té en compte la importància de retardar al màxim l'inici del consum de drogues, així com el fet que en el nostre entorn el tabac acostuma a ser la primera droga consumida pels adolescents. Per això es recomana aplicar el programa just abans de l'edat en que té lloc l'expansió del consum d'aquesta substància.

PASE.bcn és una versió actualitzada del programa *PASE* que va elaborar l'Ajuntament de Barcelona a principis dels anys 90. *PASE.bcn* assumeix l'estructura principal de la versió original tot adaptant-la a l'evolució dels coneixements sobre els determinants de la conducta addictiva i incorporant-hi noves eines metodològiques i didàctiques. La nova versió es va experimentar de forma pilot a setze escoles de Barcelona durant el curs 1998-99.

En el seu desenvolupament es va tenir en compte el fet que diferents experiències avaluades suggereixen que els programes més efectius per prevenir l'abús de substàncies des de l'escola inclouen un component de reforç de la capacitat personal per reconèixer i resistir les pressions socials. Per això, el programa es basa en el model de l'aprenentatge social i es proposa reforçar la capacitat dels escolars per resistir les pressions externes per consumir drogues i valorar les conseqüències positives de renunciar a fer-ho. Els mètodes pedagògics de *PASE.bcn* inclouen la discussió a l'aula, l'ús de material audiovisual i l'entrenament d'habilitats de refús mitjançant tècniques d'escenificació. El programa s'aplica a l'aula per part del professorat, que pot rebre suport dels Equips de Salut Comunitària de la ciutat.

El programa l'ofereix l'Agència de Salut Pública de Barcelona als centres educatius de la ciutat, i els seus materials inclouen una guia per a l'educador, material audiovisual per desenvolupar alguns temes, i un quadern de treball per als alumnes. S'estructura en 7 activitats educatives de 50 minuts que es poden incorporar al pla d'acció tutorial o a diferents matèries del currículum. Algunes activitats ofereixen més d'una proposta per tal que l'educador pugui triar la que millor s'adapti als seus alumnes. Es pot obtenir informació a: www.aspb.es/quefem/escoles/pase.htm.

Més informació: Agència de Salut Pública de Barcelona. Tel.: 932 384 545

Navegant

Internet Relay Chat

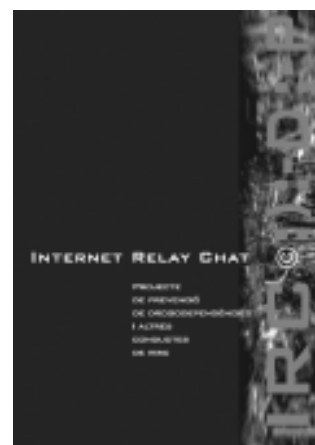
Aquesta secció de Prevenim.DRO dedicada a les noves tecnologies tracta per primer cop d'un servei basat en el xat, un sistema de comunicació que, aprofitant la tecnologia d'Internet, permet mantenir converses escrites en temps real.

Internet Really Chat (IRC) és un servei d'informació i assessorament per a la prevenció de l'abús de drogues, les malalties de transmissió sexual i els embarassos no desitjats, que utilitza els xats públics d'Internet com a mitjà per a la transmissió d'informació. Aquest servei està gestionat pel Grup Associat pels Serveis de Salut (GASS) amb el suport de la Generalitat de Catalunya i de la Diputació de Barcelona.

El servei es duu a terme a través del programa mIRC, un client shareware de tertúlies IRC per a Windows que permet connectar amb els canals de xat públic de Catalunya.

Des d'aquests canals es contacta anualment, de forma anònima i confidencial, amb uns 1.500 joves de 14 a 24 anys als quals s'administra un qüestionari estructurat que aborda la temàtica establerta. Alhora, es duen a terme intervencions mitjançant el programa Messenger, el correu electrònic i jocs virtuals. La intervenció es completa amb un servei d'informació i assessorament en un canal de xat propi per a consultes específiques: #gass, que funciona de dilluns a divendres, de 6 a 9 del vespre.

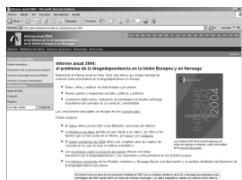
Adreça del web: <http://gass.pangea.org> - gass@pangea.org

Monografia sobre drogues recreatives. El volum 15 (suplement 2) de l'any 2003 de la revista *Adicciones* està íntegrament dedicat a aquesta mena substàncies (èxtasi, LSD, ketamina, etc.). Inclou abundant informació sobre aspectes bioquímics, epidemiològics, sociològics i clínics del seu abús. Es pot baixar en PDF: http://www.msc.es/pnd/publica/pdf/drog_recreativas.pdf

Cicle d'activitats a la Vall d'en Bas. El Consorci de Benestar Social de la Garrotxa organitza durant la tardor d'enguany un cicle d'activitats lúdiques, preventives i de promoció de la salut adreçades a la població de 15 a 30 anys. Englobades sota el lema comú *Cuida't la màquina!*, les activitats (exposicions, estands informatius, tallers, xerrades...) giren al voltant de tres eixos: alcohol i altres drogues, sexualitat i hàbits alimentaris. Més informació al telèfon 972 266 644

Informe sobre el problema de la drogodependència a la Unió Europea i Noruega, ara també en versió on-line! L'edició corresponent a l'any 2004 d'aquest informe elaborat per l'Observatori Europeu sobre la Droga i la Toxicomania s'ofereix en versió on-line a l'adreça <http://annualreport.emcdda.eu.int/es/home-es.html>. Aquesta versió permet un accés fàcil i ràpid a la informació continguda en el document, inclosos els resums de la situació per països. Ahora, des de la mateixa adreça es pot accedir a la versió castellana en format PDF

Oferta de formació de formadors en Dispensació Responsable de Begudes Alcohòliques. L'Agència de Salut Pública de Barcelona, en el marc del programa "De marxa sense entrebancs", ofereix un seminari de formació sobre Dispensació Responsable de Begudes Alcohòliques adreçat a tècnics de salut, professionals de la prevenció i professors d'escoles d'hosteleria. La durada és de 6,5 hores i es farà en tres edicions els mesos de gener, març i setembre de 2006. Més informació: amartos@aspb.es o mcasado@pdsweb.org

El calaix

L'Observatori de Medicaments d'Abús és una iniciativa de recent creació del Col·legi Oficial de Farmacèutics de Barcelona (COFB) que neix amb la voluntat de respondre a l'interès creixent per l'ús recreatiu d'alguns fàrmacs i al fenomen de l'automedicació, que sovint té lloc amb fàrmacs que poden generar dependència. Aquest òrgan, dedicat a l'estudi i l'anàlisi dels indicadors que permeten identificar fàrmacs susceptibles d'abús o d'ús recreatiu, es proposa dur a terme diferents actuacions entre les que s'inclouen: formular recomanacions per minimitzar la problemàtica del consum de fàrmacs en espais d'oci i de l'abús de psicofàrmacs i analgèsics; assessorar a entitats i institucions en relació al control, l'atenció i la prevenció de l'abús de medicaments; crear un banc de dades sobre medicaments d'abús; analitzar i proporcionar informació sobre l'abús de medicaments per contribuir a una major comprensió del fenomen i facilitar el disseny i l'avaluació de programes i campanyes; etc.

L'Observatori, que opera sota la supervisió i direcció del Grup de Treball en Drogodependències del COFB, també prestarà una atenció especial a la venda de medicaments per Internet.

Més informació: Col·legi Oficial de Farmacèutics de Barcelona. Telèfon: 932 440 718

**OBSERVATORI
MEDICAMENTS D'ABÚS**

prevenim•dro

Edita: PDS · Promoció i Desenvolupament Social
Direcció: Antoni Duran i Jaume Llariba
Disseny: E. Bosch
Fotomecànica i impressió: Addenda

Voleu donar a conèixer un programa, un material o una notícia?
Voleu que el butlletí tracti algun tema en concret?
Voleu estar en el mailing de distribució?

FEU-NOS-HO SABER!

Prevenim.dro

Provença, 79 baixos 3a. 08029 Barcelona
Tel: 93 430 71 70 · Fax: 93 439 07 73

E-Mail: prevenim.dro@pdsweb.org · Web: <http://www.pdsweb.org>